

Tartu Ülikooli Majandusgeograafia Seminari Üllitised

Publicationes

Seminarii Universitatis Tartuensis Oeconomico-Geographici

Nr. 12

Tekstiilsaaduste müük ja siseturumaht Eestis

E. Krepp.

*Marketing of Estonian Textile Goods, and the
Capacity of Domestic Market*

With an English Summary

by

E. Krepp.

Äratrükk „Konjunktuurist“ Nr. 16
Reprinted from the „Konjunktuur“ Nr. 16

T a l l i n n, 1 9 3 6

Tartu Ülikooli Majandusgeograafia Seminari Üllitised

Publicationes

Seminarii Universitatis Tartuensis Oeconomico-Geographici

Nr. 12

Tekstiilsaaduste müük ja siseturumaht Eestis

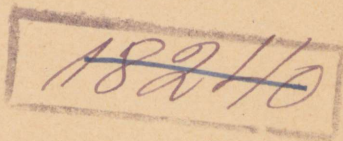
E. Krepp.

*Marketing of Estonian Textile Goods, and the
Capacity of Domestic Market*

With an English Summary

by

E. Krepp.

Äratrükk „Konjunktuurist“ Nr. 16
Reprinted from the „Konjunktuur“ Nr. 16

T a l l i n n, 1 9 3 6

2.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t 2. 1936.

A- 7721

SISUKORD.

	Lk.
1. Üldiselt	5
2. Puuvillatööstuse kaupade müük siseturule	8
3. Villatööstuse kaupade müük siseturule	13
4. Tekstiilkaupade siseturumaht	15
5. English Summary	19

CONTENTS.

	Page
1. <i>General Comments</i>	5
2. <i>Domestic Sales of Products of Cotton Industry</i>	8
3. <i>Domestic Sales of Products of Wool Industry</i>	13
4. <i>Capacity of Domestic Textile Market</i>	15
5. <i>English Summary</i>	19

TEKSTIILSAADUSTE MÜÜK JA SISETURUMAHT EESTIS.

MARKETING OF ESTONIAN TEXTILE GOODS, AND THE CAPACITY OF DOMESTIC MARKET.

1. Üldiselt. *General Comments.* — Järgnev tekstiiltööstuse andmestik haarab järgmised ettevõtted:

Puuvillatööstus: 1. Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o/ü. 2. Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrik a/s. 3. Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse Kirjukudumise osaond. 4. Eesti Niidivabrik a/s.

Kunstsüüditööstus: 1. A/s. O. Kilgas. 2. A/s. „Rauaniit“. 3. A/s. „Vill“. 4. A/s. „Eesti Siid“.

Villatööstus: 1. A/s. Narva Kalevi Manufaktuur. 2. Hiin Kärda Kalevi Vabriku o/ü. 3. Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse Kalevi osakond.

Tekstiiltööstus on meil töömahu seisukohalt suurimaid tööstusharusid, samuti tähtsamaid siseturuvarustuse alal. 1929. a. IX

kehtimapanud tollikõrgendused puuvillase lõnga, puuvillase riide ja kergemate villaste riide pealt kindlustasid osale meie tekstiiltööstusest siseturu. 1931. a. XI kaupade sisseveo korralduse seadusega kitsendati riide sissevedu ja loodi sellega soodus eeldus meie tekstiiltööstusele väljaarenemiseks ja igakülgeks siseturu varustamiseks. Osaliste tollialanduste näol töi olukorda väikese muudatuse 1934. a. sept. sõlmitud uus Eesti-Inglise kaubanduskokkulepe. Neil eeldusil kujunes tekstiiltööstuse kogumüük järgmiselt.

Tekstiiltööstuse kaupade kogumüük 1928–34. (neto, 1000 Kr.)

Total Sales of Estonian Textile Goods (Net) in 1000 Kr., 1928–34.

1.	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928
Puuvillatööstus — Cotton textile industry	15 447	10 725	12 107	15 595	21 699	23 703	21 956
Kunstsüüditööstus — Rayon industry	4 424	3 835	3 328	2 757	2 413	1 700	1 390
Villatööstus — Wool industry	4 572	3 882	3 848	3 260	3 355	3 185	3 669
Kokku — Total	24 443	18 442	19 283	21 612	27 467	28 588	27 015
	Indeksid (1929 = 100) — Indexes (1929 = 100)						
Puuvillatööstus — Cotton textile industry	65,2	45,2	51,1	65,8	91,5	100	92,6
Kunstsüüditööstus — Rayon industry	260,2	225,6	195,8	162,2	141,9	100	81,8
Villatööstus — Wool industry	143,5	121,9	120,8	102,4	105,3	100	115,2
Üldindeks — General Index	85,5	64,5	67,5	75,6	96,1	100	94,5
	%						
Puuvillatööstus — Cotton textile industry	63,2	58,2	62,8	72,1	79,0	82,9	81,3
Kunstsüüditööstus — Rayon industry	18,1	20,8	17,3	12,8	8,8	6,0	5,1
Villatööstus — Wool industry	18,7	21,0	19,9	15,1	12,2	11,1	13,6
Kokku — Total	100	100	100	100	100	100	100

Tabelis toodud andmed näitavad kaupade netokogumüüki väärtuse järgi. Netomüügisumma (kauba eest tegelikult saadud rahasumma) saadi sel teel, et brutosummast s. o. orderite või kaubaarvete summast arvati maha hinnaalandused — rabatid, kassaskonto ja aastaboonus. Need hinnaalanduste määrad on väga erinevad üksikuis tööstusettevõtteis, vastavalt nende müügipoliitika. Pealeselle on üksikuis ettevõtteis hinnaalanduste erinevused üksikute kaubaliikide vahel. Hinnaalandused kõiguvad keskmiselt kogumüügist 4—5% ümber, millest suurem osa moodustab kassa-skonto sularahas ostjaille. Üksikuis ettevõtteis on hinnaalandused tõusnud eriti rabattide näol 7—10% brutomüügisummast.

Tekstiiltööstuse kaupade kogumüük oli suurim 1929. a. — 25 588 tuh. kr. Alates 1929. a. kuni 1934. a. on kogumüük majanduskriisi, eriti ekspordi raskuste tagajärjel, langenud pidevalt. Langus jõudis madalpunkti 1933. a., kogumüügiga 18 422 tuh. kr., olles langenud 1929. a. tasemest 35%. 1934. a. esineb esmajoones meie rahanduspoliitika sammude tagajärjel kogumüügis suur tõus, mis jääb maha 1929. a. tasemest umbes 4 milj. kr. ehk 15%-ga.

Kõige kitsamaiks aastaks meie tekstiiltööstusele, esmajoones puuvillatööstusele, olid 1932. ja 1933. a.

Kõige enam on läinud tagasi puuvillatööstus, mille kogumüük oli 1934. a. vaid

65% 1929. a. tasemest, moodustades 1933. a. 1929. a. kogumüügist vaid 45%.

Vastupidise pildi leiame kunstiidi- ja villatööstuses. Mõlemad tööstusharud on tegelema enam siseturuvarustamise kui ekspordiga. Kaitsetollide ja sisseveomonopoli poliitikaga leidis neile tööstusharudele loodud soodus konjunktuur nende tööstuste poolt kasutamist, mis selgub nende pidevast arengust. Eriti jõudsalt tõusis kunstiiditööstuse kogumüük, mis oli 1934. a. 160% enam 1929. a. tasemest. Ka villatööstus näitab pidevat kogumüügi suurenemist, kuid kunstiiditööstusest kaugelt väiksemal määral. See on seletatav seega, et villatööstus on vanim tööstusharu, kes on oma tegevust üha laiendanud. Kunstiiditööstus on palju noorem, on tegemist isegi uute ettevõttega ning tema jõudsa arengu võime kirjutada meie kaitsetolli- ja monopolipoliitika arvele. Villatööstuse kogumüük tõusis 1934. a. võrreldes 1929. a. 43%.

Viimaste aastate jooksul on muutunud ka üksikute tekstiiltööstusharude osatähtsus. Kui 1929. a. puuvillatööstuse osatähtsus oli kogu tekstiiltööstuses 83% kogumüügi järgi, siis 1934. a. on ta osatähtsus vaid 63%, ning kunstiiditööstus omas võrreldes villatööstusega kaupade käive suhtes pea võrdse kaalu.

Tekstiilkaupade müügi ositusest sise- ja välisurule annab ülevaate järgnev tabel:

Tekstiiltööstuse kaupade müük sise- ja välisurule üksikute tööstusharude järgi (indeksid väärtuse järgi: 1929 = 100).

Sales by Textile Industry on Domestic and Foreign Markets (Value Indexes, 1929 = 100).

	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928
3.							
<i>Siseturule — Domestic Market</i>							
Puuvillavabrikud — <i>Cotton manufactories</i> . . .	109,7	97,0	108,0	115,5	114,5	100	100,5
Kunstiidivabrikud — <i>Rayon manufactories</i> . . .	260,0	225,7	195,8	162,2	141,9	100	81,2
Kalevivabrikud — <i>Wool manufactories</i> . . .	165,0	140,4	138,9	114,1	107,4	100	106,6
<i>Ekspord — Exports</i>							
Puuvillavabrikud — <i>Cotton manufactories</i> . . .	37,3	12,9	15,4	34,7	77,2	100	87,7
Kalevivabrikud — <i>Wool manufactories</i> . . .	4,9	1,9	3,8	26,3	92,0	100	171,1

Puuvillatööstuse müük tõusis väärtuse järgi siseturule 1934. a. ümmarguselt 10% üle 1929. a. taseme. Ainult 1933. a. müük oli 3 punkti alla 1929. a. taseme, kõigil teistel aastail oli müük tunduvalt üle

Tekstiiltööstuse kaupade müük sise- ja välisurule. — Sales by Textile Industry on Domestic and Foreign Markets.

2.	Siseturule <i>Domestic Market</i>	Välisurule <i>Foreign Market</i>	Kokku <i>Total</i>	Siseturule <i>Domestic Market</i>	Välisurule <i>Foreign Market</i>	Kokku <i>Total</i>
	1000 kr.			%		
1934	18 983	5 460	24 443	77,7	22,3	100
1933	16 559	1 883	18 442	89,8	10,2	100
1932	17 016	2 267	19 283	88,2	11,8	100
1931	16 442	5 170	21 612	76,1	23,9	100
1930	15 823	11 644	27 467	57,6	42,4	100
1929	13 583	15 005	28 588	47,5	52,5	100
1928	13 493	13 522	27 015	49,9	50,1	100

1928. ja 1929. a. oli meie tekstiiltööstuse ekspord üle 50% tekstiiltööstuse kogumüügist. Alates 1930. a. langes ekspord, moodustades 1933. a. vaid 10% tekstiiltööstuse kogumüügist. 1933. a. kroonidevalvatsioon parandas ekspordivõimalusi ja nii näeme 1934. a. juba tekstiiltööstuse ekspordi uut tõusu ja ekspordi osatähtsuse suurenemist kogumüügist 22-le %-le. Vastupidiselt ekspordile on kujunenud siseturumüügi osatähtsus. Müük siseturule tõusis 1934. a. võrreldes 1929. a. üle 5 milj. kr. võrra. Müügi tõus siseturule oli pidev ainsa erandiga 1933. a., mil ta langes alla 1932. a. taseme, kuid 1934. a. tõusis enam kui ühelt eelmisel aastal.

Tekstiiltööstuse siseturumüügist ja ekspordist üksikute tööstusharude järgi annab ülevaate järgnev tabel:

1929. a. taseme. Võrreldes puuvillatööstusega on kunstiiditööstuse müük siseturule tõusnud suhteliselt palju enam. 1934. a. müük oli 2½ korda suurem 1929. a. müügist. Ka kalevivabrikute juures võime

märgata tunduvalt müügi arengut siseturu arvel. 1934. a. müüs villatööstus siseturule 65% väärtuses enam villaseid kaupu võrreldes 1929. a.

Ekspordi suhtes on pilt vastupidine. Kui müük siseturule on kasvanud aasta-aastalt, on samal ajal eksport kahanenud. Meie ei saa müüki siseturule ja ekspordi siduda ja öelda, et eksport on kahanenud seepärast, et müügid siseturule on tõusnud. Meie peamiseks tekstiilkaupade eksportijaks oli puuvillatööstus ja selle tootmisvõime ületab kaugelt meie siseturutarvituse. Seega ei saa siin olla juttu ekspordi kahanemisest siseturu arvel. Ekspordiraskused peituvad teisel. Suurelt osalt pidurdas ekspordi meie ekspordiriikide tolli- ja majanduspoliitika, mis asus kaitsma oma riigi tööstusi. Kuid ei saa tagasi suruda ka arvamist, et osa meie tekstiiltööstusest ei ole tundnud ekspordi vastu, eriti viimaseil aastail, küllaldatast huvi. Kui-

das muidu seletada nähtust, et üks meie suu-remaid puuvillavabrikuid tõstis oma ekspordi 1934. a. 50%-le 1929. a. tasemest, mis oli ekspordi kõrgseisu aastaks, kuma samal ajal teise ettevõtte endise suure eksporditori eksport oli 1934. a. vaid 6% 1929. a. tasemest. Puuvillatööstuse kogu eksport oli 1934. a. 37% 1929. a. tasemest. Ekspordi raskeimaks aastaks oli 1933. a. Kunstsiiditööstuse eksport ei ole olnud nimetamisväärne, alles 1934. ja 1935. a. ta hakkas ekspordima väikesel määral. Kuid üldiselt ei oma see veel nimetamisväärset tähtsust. Ka kalevivabrikute kaupade eksport ei ole meil olnud kuigi suur. Alates 1932. a. püsis see 95% alla 1929. a. taseme.

Tekstiiltööstuse kaupade müügist sise- ja välisurule annab üksikute tööstusharude ja kaubaliikide järgi ülevaate järgnev tabel:

Tekstiiltööstuse kaupade müük sise- ja välisurule üksikute tööstusharude järgi 1928—34. a. (1000 kr.)

Sales of Products of Textile Industry on Domestic and Foreign Markets by Different Branches of Textile Industry 1928—34 (in 1000 kr.)

	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928
4.							
<i>Siseturule — Domestic Market</i>							
A. Puuvillavabrikud üldse (4Fabr.)	10 014	8 851	9 857	10 538	10 448	9 125	9 173
1. riie	7 429	6 843	7 743	8 432	7 993	6 750	6 949
2. lõng	2 115	1 585	1 690	1 702	2 068	1 999	1 913
3. niit	470	423	424	404	387	376	311
B. Kunstsiidivabrikud üldse (4Fabr.)	4 418	3 834	3 327	2 756	2 412	1 699	1 380
1. riie	3 030	2 596	2 117	1 196	969	386	214
2. muud	1 388	1 238	1 210	1 560	1 443	1 313	1 166
D. Kalevivabrikud üldse (3Fabr.)	4 551	3 874	3 832	3 148	2 963	2 759	2 940
1. riie	4 551	3 874	3 832	3 148	2 963	2 759	2 940
Kokku	18 983	16 559	17 016	16 442	15 823	13 583	13 493
<i>Ekspord — Exports</i>							
A. Cotton manufactories (4 fact.)	5 493	1 874	2 250	5 057	11 251	14 578	12 783
1. Piece goods	2 318	1 183	1 308	3 757	6 388	8 331	8 104
2. Yarn	3 114	690	942	1 281	4 838	6 192	4 607
3. Thread	1	1	—	19	25	55	72
B. Rayon manufactories (4 fact.)	6	1	1	1	1	1	10
D. Wool manufactories (3 fact.)	21	8	16	112	392	426	729
1. Piece goods	21	8	16	112	392	426	729
Total	5 460	1 883	2 267	5 170	11 644	15 005	13 522
<i>Kokku — Total</i>							
A. Puuvillavabrikud üldse (4Fabr.)	15 447	10 725	12 107	15 595	21 699	23 703	21 956
1. riie	9 747	8 026	9 051	12 189	14 381	15 081	15 053
2. lõng	5 229	2 275	2 632	2 983	6 906	8 191	6 520
3. niit	471	424	424	423	412	431	383
B. Kunstsiidivabrikud üldse (4Fabr.)	4 424	3 835	3 328	2 757	2 413	1 700	1 390
1. riie	3 036	2 597	2 117	1 196	969	386	224
2. muud	1 388	1 238	1 211	1 561	1 444	1 314	1 166
D. Kalevivabrikud üldse (3Fabr.)	4 572	3 882	3 848	3 260	3 355	3 185	3 669
1. riie	4 572	3 882	3 848	3 260	3 355	3 185	3 669
Üldse — Grand Total	24 443	18 442	19 283	21 612	27 467	28 588	27 015

Seega näeme tabelist muudatusi tähtsamate kaubaliikide järgi. Puuvillase riide müük siseturule on tõusnud. Samal ajal lõnga müük siseturul on langenud. Alles 1934. a. tõusis lõngamüük taas üle 1929. a. taseme. Niidimüük siseturule on tõusnud pidevalt.

Kunstiiditööstuse müügi suur tõus põhineb peamiselt kunstiid-, siid- ja segamaterjalist riide toodangu tõusule. Kunstsiiditööstuse riide müük tõusis 1934. a. võrreldes 1929. a. ligi kaheksakordseks. Samal ajal on püsinud posament- ja trikootažkaupade müük 1929. a. tasemel.

Villavabrikute peamiseks kaubaks siseturul on riie, väiksemal määral vatt ja eriti viimaseil aastail lõng. Kuna käesolevas tabelis need artiklid ei ole eraldatud, siis näitab juba eeltoodud villatööstuse indeks müügi arengut siseturul.

Puuvillaste kaupade ekspordi alal märkame muudatusi. 1928. a. — 33. a. püsis meie puuvillakaupade ekspordis esikohal puuvillariide ekspord. 1934. a. peale puuvillaste lõngade ekspord ületas riideekspordi. Kuivõrd püsivaimeliseks see

kujuneb, seda näitab muidugi tulevik. Lõngadele ja poolvalmiskaupadele peaks olema riikide praeguse tollipoliitika juures soodsamaid ekspordivõimalusi.

2. Puuvillatööstuse kaupade müük siseturule.

Domestic Sales of Products of Cotton Industry.

Järgnevad kokkuvõteted põhinevad nimetatud 4 puuvillatööstusettevõtte andmeil.

Olulisem vahe eeltoodud ja järgnevais kokkuvõtteis seisab kaupade väärtuses. Eeltoodud tabeleis esines kaupade netoväärtus, järgnevais on antud kauba brutoväärtus. Nagu teame, võrdub brutoväärtus netoväärtus + hinnaalandused. Brutoväärtust ollakse sunnitud tarvitama seepärast, et puuduvad andmed üksikult kaubaliikidelt ja rühmadelt tehtud hinnaalanduste kohta. Järgnevas tabelis on toodud andmed puuvillatööstuse müügi kohta siseturule tähtsamate kaubaliikide järgi. Tabelis toodud andmed riidekoguse kohta on m, kuna m² tuli loobuda liiga suurte ümberarvestuste tõttu. M² summad oleksid kindlasti väiksemad jooksvate meetrite summadest, kuna kangaste keskmine laius on alla 1 m.

Puuvillatööstuse kaupade müük siseturule tähtsamate kaubarühmade järgi 1928—32.

Domestic Sales of Products of Cotton Industry by Principal Groups, 1928—32.

	1932	1931	1930	1929	1928
5.					
Kogus (1000-deis) — <i>Quantity (in 1000)</i>					
1. Riie kokku (m — metres)	11 686	12 300	10 997	9 683	10 096
2. Puuvill. riie, toores (m.)	4 983	5 067	4 569	4 977	5 415
3. Puuvill. riie, töötletud (m.)	6 703	7 233	6 428	4 706	4 681
4. Lõngad kokku (kg.)	516	426	449	369	362
5. Lõngad, korrutamata (kg.)	185	126	141	109	106
6. Lõngad, korrutatud (kg.)	319	292	302	253	247
7. Lõngad, töötletud (kg.)	12	8	6	7	9
8. Muud kokku (kg.)	88	83	70	112	96
9. Vatt (kg.)	75	66	51	78	72
10. Jätted (kg.)	4	7	7	22	14
11. Muud (m.)	9	10	12	12	10
12. Niit (kg.)	42	39	36	36	30
Väärtus (1000 kr.) — <i>Value (in 1000 Kr.)</i>					
1. Total piece goods	8 275	9 060	8 465	7 035	7 263
2. Cotton fabrics, coarse	2 534	2 821	2 841	3 101	3 376
3. Cotton fabrics, finished	5 741	6 239	5 624	3 934	3 892
4. Yarns, total	1 718	1 719	2 077	1 853	1 863
5. Yarns, unwhitened	452	373	491	453	456
6. Yarns, twisted	1 218	1 311	1 584	1 365	1 357
7. Yarns, bleached, dyed	48	35	32	35	50
8. Other, total	108	105	123	190	176
9. Cotton, wool	94	90	104	164	151
10. Waste	2	2	3	11	13
11. Other	12	13	16	15	12
12. Thread	461	431	407	394	325
Kokku — Total	10 562	11 315	11 072	9 472	9 632

Suurimaks siseturule müüdavaks kaubaliigiks puuvillatööstuses on riie, mille osatähtsus on ümmarguselt $\frac{1}{4}$ kogu siseturule müüdüd puuvillakaupade väärtusest. Puuvillariiet müüakse mitmesugusel kujul. Üldiselt võime jagada puuvillariide tooreks ja töötletud riideks. Toorriide all mõistame pleegitamata ja värvimata puuvillariiet, kuna töötletud riide rühma kuuluvad pleegitatud, värvitud ja trükitud puuvillariided. Silmapaistvalt suur on meil toorriide tarvituse, mis näitab meie madalat elatustaset ning ühtlasi on tõendus, et meil tekstiil-kvaliteetkauba s. o. töötletud kauba tarvituse on väike. On siiski huvitav märkida, et toorriidetarvitus on meil suhteliselt töötletuga vähenenud väärtuse järgi pidevalt, moodustades 1932. a. 30% kogu riide väärtusest, kuna koguslikult on vähenemine väiksem. Koguse järgi kõigub toorriide osatähtsus 1930.—32. a. 41—42% piires. Töötletud riide müük tõusis võrreldes 1929. a. 42% koguse ja 46% väärtuse järgi.

Suuruselt järgnevaks siseturumüüdavaks kaubarühmaks on lõngad. Lõngadest on tähtsaimad korrutatud lõngad, mis moodustavad koguse järgi lõngade summast üle 60%-di, väärtuse järgi ligi $\frac{1}{4}$ lõngade koguväärtusest. Suuruselt järgnevaks rühmaks on korrutamata lõngad ning kolmandaks 2—3%-se osatähtsusega töötletud lõngad, mille alla kuuluvad pleegitatud ja värvitud lõngad.

Väga väikese osatähtsuse kogu müügist moodustavad vatt, jätted ja mitmesugused muud kaubad.

Suuremaks artiklikaks puuvillaste kaupade müügis on veel niit. Tabelis toodud koguse andmed on saadud mitmesuguste niitide poolidelt ümberarvamisega kg-ks; toodud niidi koguse andmed on neto- s. o. ainult niidi raskus ilma poolideta. Niidimüük siseturule on koguse andmeil arenenud pidevalt.

Järgnevas tabelis toodud andmed näitavad üksikute puuvillakaubarühmade osatähtsust üksikuil aastail.

Puuvillatööstuse tähtsamate siseturule müüdüd kaubarühmade osatähtsus väärtuse järgi 1928—32. a. (%)

Per Cent Share of Principal Groups of Goods Sold by Cotton Textile Industry on Domestic Market, 1928—32.

6.	1932	1931	1930	1929	1928
	Riie — <i>Piece goods</i>	78,3	80,1	76,5	74,3
Lõng — <i>Yarn</i>	16,3	15,2	18,7	19,5	19,3
Muud — <i>Other</i>	1,0	0,9	1,1	2,0	1,8
Niit — <i>Thread</i>	4,4	3,8	3,7	4,2	3,4
Kokku — <i>Total</i>	100	100	100	100	100

Tabelist näeme riide osatähtsuse tõusu 1931. ja 1932. a. võrreldes 1929. a. Samal ajal esineb lõnga osatähtsuse langus mõne punkti võrra. Niidi osatähtsus ületas 1932. a. samuti suhteliselt 1929. a. taseme.

Käsitades puuvillatööstuse osatähtsust siseturul peatume üksikute puuvillariide liikide juures.

Suurimaks siseturule müüdavaks puuvillariide liigiks on pesuriie. Selle osatähtsus langes koguse järgi 1928.—32. a. jooksul 53%-lt 46%-le. Pesuriiete liiki on arvatud nii ihu- kui voodipesuks tarvitatud riidesordid. Tähtsamaiks pesuriidesortideks on mitkalid, bjas'id, sarge'id, domestikud j. t. pleekimata kujul ning madapolam'id, dowlas'id, nainsook'id, chiffon'id ja batistid pleegitatud ja töötletud kujul. Neist peenemad batistid j. t. töötletakse välismaal. Pesuriideile lähedasemaks riideliigiks on rootsi- ja päevasärgiriided. Rootsiriideiks nimetatakse värvitud lõngadest triibuliselt ja ruuduliselt koetud puuvillariideid, milliseid tarvitatakse põlle- ja kleidiriideiks. Tähtsaimaks rootsiriidesortideks on oksford, zephyr, gingham, sarpinka. Päevasärgiriidest on tähtsamad trükitud renforcé, kirjultkoetud, zephyr, velvet ja värvitud jacquard tricolore'id j. t. Rootsi ja päevasärgiriide osatähtsus oli koguse järgi 1932. ja 1931. a. 11%, nende kogumüük tõusis võrreldes 1929. a. 2,5 kordseks.

Pesuriiete järele on teiseks suuremaks puuvillariideliigiks kleidiriided. Puuvillariie on oma odavuse tõttu massikaup, kuid ta laseb end töötleda ja muuta kvaliteetkaubaks. Kleidiriide hulgas on suuri-

Puuvillatööstuse kaupade müük siseturule riide- ja tükikauba liikide järgi.

Domestic Sales of Products of Cotton Industry by Groups.

		1932	1931	1930	1929	1928
7.						
		Kogus (1000 m.) — Quantity (1000 linear m.)				
A. Riided.						
1. Pesurii		5 209,3	5 235,2	4 997,8	5 020,4	5 208,1
2. Rootsi- ja päevasärgirii		1 233,6	1 318,0	1 040,9	503,4	616,5
3. Kleidirii		2 018,9	1 858,7	1 703,9	1 325,5	1 365,6
4. Voodirii		524,2	586,6	574,6	470,3	476,0
5. Tööliikonnarii		183,7	617,3	249,3	138,3	418,0
6. Mööblirii		62,6	39,6	18,4	4,8	1,0
7. Kingarii		14,5	10,6	11,5	5,1	3,8
8. Aknaeesirii		61,7	36,8	18,2	9,9	—
9. Madratsirii		74,6	55,2	29,3	25,6	20,1
10. Kotirii		295,3	327,0	342,1	345,8	301,3
11. Marle		1 019,0	1 146,5	1 115,3	1 135,3	1 078,6
12. Laudlinarii		11,2	16,2	9,6	6,2	2,2
13. Muud riided		485,0	480,0	384,5	387,9	252,8
14. Restid ja loskut		130,1	182,7	153,9	103,0	130,9
15. Käteräti- ja saunalinarii		28,1	29,6	25,5	19,6	12,7
	Kokku	11 351,8	11 940,0	10 674,8	9 501,1	9 887,6
B. Tükikaup.		1000 tk. — Pieces (in 1000).				
1. Pearätid		342,5	367,9	352,6	241,6	266,3
2. Taskurätid		104,8	168,2	125,9	31,4	8,3
3. Tekid (ka baikatekid)		12,2	10,5	6,2	2,0	0,9
4. Kaelarätid		2,5	4,3	4,6	2,8	—
5. Suurrätid		2,1	2,6	1,2	1,2	—
	Kokku	524,1	553,5	490,5	279,0	275,5
		Väärtus (bruto, 1000 kr.) — Gross Value (in 1000 Kr.)				
A. Piece Goods.						
1. Underclothings		3 181,4	3 525,2	3 743,2	3 656,9	3 660,5
2. Swedish and dayshirtings		1 002,6	1 054,5	843,2	379,5	435,6
3. Dress goods		1 699,5	1 591,0	1 513,9	1 135,9	1 194,2
4. Linings and lastings		567,9	632,9	579,2	455,0	475,7
5. Overalls		222,2	624,1	325,2	205,9	464,7
6. Furniture stuffs		81,0	61,1	30,1	8,1	1,8
7. Shoe stuffs		26,0	15,4	17,8	7,9	5,6
8. Curtains		30,3	18,5	10,2	6,0	—
9. Mattress materials		35,7	27,7	16,4	15,3	11,9
10. Sacking		165,2	198,5	225,3	240,3	200,6
11. Gauze		207,7	240,5	259,0	274,3	252,5
12. Tablecloths		22,1	33,4	22,4	14,1	4,9
13. Other piecegoods		549,3	478,8	400,3	327,6	244,3
14. Remnants and rags		93,1	121,7	98,4	68,1	82,8
15. Towels and bath-towels		42,4	45,3	40,7	31,3	22,5
	Total	7 926,4	8 668,6	8 125,3	6 826,2	7 057,6
B. Other Goods.		1000 kr.				
1. Kerchiefs		251,6	301,9	272,2	188,7	210,4
2. Handkerchiefs		36,1	37,2	28,7	7,5	2,1
3. Coverlets and blankets		52,5	47,6	29,6	14,9	3,2
4. Neckerchiefs		3,8	6,7	7,4	4,8	—
5. Wrappers		2,7	3,6	2,2	1,9	—
	Total	346,7	397,0	340,1	217,8	215,7
	Üldse — Grand Total.	8 273,1	9 065,6	8 465,4	7 044,0	7 273,3

maiks sortideks flora ja foulard, rahvapäraselt „sits“, need on trükitud mustri- lised kleidiriided, mida töötletakse Eestis. Välismaal töötletud kleidiriideist on tähtsaimad musliinid, voll-voile'id ja mõningad teised sordid. Kuna kleidiriided on moekaubad, siis pea iga hooaeg toob turule uusi sorte uutest mustrites. Kleidiriide osatähtsus puuvillaste kaupade kogumüügis tõusis 1932. a. 18%.

Koguslikult suurenes kleidiriide müük 1932. a. võrreldes 1929. a. 52%.

Suuruselt neljandaks riideliigiks on voodiriided. Ka neist riideist töötletakse osa välismaal, nagu lasting, varukatsään j. t. Kodumaa voodiriideist on tähtsaimad satään 4/4, širting, zanella j. t. Puuvillaste voodiriide kogumüük on aasta-aastalt vähesel määral tõusnud.

Järgneb terve rida väiksema osatähtsusega riideliike, nagu tööülikonnariided dwill, verdun, dongeri, hosencord j. t., mööbliriided, eriti mööblisits j. t. Puuvillaste odavate mööbliriiete müük tõusis 1932. a. võrreldes 1929. a. 13-kordseks. Väikese osatähtsusega on kinga-, aknaeesriie-, madrati-, laudlina ja frotté käterätid ning saumalariided. Neis riideliikides näeme suurenemist, eriti võime märgata seda aknaeesriiete müügis. Omaette rühma moodustavad marle ja kotiriided, viimaseks tarvitatakse erisorti bjas'i. Muude riiete liigis leiame selliseid riideid nagu, tasku-, telki-, rulo-, korseti-, raamatukõite-, tennis-kinga-, kingavoodri-, suusaülikonna-, poiste pluusi-, kitli-, tolmu-, padjakoti- ja mõningaid muid riideliike. Üksikute nimetatud riide-

liikide kogus on muidugi väike, mida tingib meie siseturu väike maht. Muude riiete osatähtsus tõusis 1932. a. võrreldes 1929. a.

Restide osatähtsus nii väärtuse kui koguse järgi on üle 1% kogu riidemüügist.

Peale riide saadab puuvillatööstus veel turule tükikaupa pearätte, taskurätte, puuvillatekke, kaela- ning suurrätte. Väärtuse järgi on tükikauba osatähtsus üle 4% riide ja tükikauba koguväärtusest. Tükikaubamüük siseturule on tõusnud eriti taskurätide ja tekkide müügi arvel. Tükikaubast lastakse osa pearätte trükkida ja töötleda välismaal.

Juba eeltoodud andmed näitasid puuvillatööstuse kaupade mitmekesisustumist siseturumüügis. Ülevaatlükuma pildi sellest annab järgnev tabel.

Siseturule müüdnud puuvillariiete sortiment — Assortment of Cotton Goods Sold on Domestic Market.

	8.		Sortide arv Number of Sorts		Värvitud riiete arv — Number of Dyed Goods		Mustrite arv Number of Patterns		Nüansside (kombi- natsioonide) arv Number of Shade Combinations	
	1934	1928	1934	1928	1934	1928	1934	1928	1934	1928
	Riie — Piece Goods:									
Toorriie — Coarse	54	53	—	—	—	—	—	—	—	—
Pleegitatud riie — Bleached	72	63	—	—	—	—	—	—	—	—
Värvitud riie — Dyed	74	38	356	139	—	—	—	—	—	—
Kirjult koetud riie — Variegated	43	16	—	—	280	121	—	—	—	—
Trükitud — Printed	36	19	—	—	325	188	1 478	406		
Kokku — Total	279	189	356	139	605	309	1 478	406		

Käsitades riiete sortimenti on esimeseks küsimuseks, mida lugeda riide sordiks. Eriti puuvillaste riiete juures on see küsimus keeruline. Näiteks, kas lugeda värvitud riiete hulgas iga värvitoon uueks sordiks või mitte, või kas trükitud riide juures iga muster lugeda uueks sordiks, või lugeda selleks iga nüanss, s. o. ühe ja sama mustriga trükitud erinevate värvide kombinatsioon. Vastused sellele küsimusele olenevad seisukohalt, millele asume. Riide loob alles lõngade üksteisest läbipõimimine või kude. Kui asuda seisukohale, et erisordiks võib pidada ainult seda riiet, millel on erikude ja erimaterjal, siis saaksime peagu kindla mõiste sordi kohta. Kuid tänapäeva kudumistehnika otsib uusi võimalusi. Kuna kudede kombinatsioon on küllalt proovitud, on suunatud tähelepanu teisale. Leitakse, et koega üksi ei saavutata paremaid kvaliteete ja uusi riie-

depindu ning on siirdunud isesuguste (efekt j. t.) koe- ja lõimelõngade tarvitusele. Selline tehnika loob juurde juba uusi võimalusi. Sel juhul kaaks ühe ja sama lõngade koega riidetükki omavad eri välimuse ja koguni eriotstarbe. Ka töötlemine võib muuta toorriide omadusi, näiteks puuvillariide merseriseerimine. Lõpuks võib tarvitaja seisukohalt pidada kõiki neid riideid ja iga uut nüanssi või isegi värvitooni uueks sordiks.

Meie olukorra iseloomustuseks lähtume mitmekesiduse ülemmäärast ja püüame näidata võrdlusera 1928. ja 1934. a. siseturul müüdnud puuvillariiete sortide, värvide, muustrite ja nüansside arvu, toorriide, pleegitatud, värvitud, kirjultkoetud ja trükitud riiete juures. Kui arvata kokku tabelis antud toor- ja pleegitatud riide sortide arv, värvitud riide värvide arv, kirjultkoetud riide muustrite arv ja trükitud riide nüansside arv, saaksime

1928. a. 970 ja 1934. a. 2 565 valikuvõimalust. Nende arvude võrdlus näitab, et puuvillatööstus on mitmekesistanud oma müüki siseturule, andes tarvitajale võimaluse suuremaks valikuks. Kahtlemata on kau-

pade mitmekesistamine toonud kaasa ka tootmiskulude suurenemise, mida tasandab osalt kaupade töötlemise tagajärjel nende kaupade eest saadav suurem hind, kuna töötletud kaupade müügikogus on tõusnud.

Puuvillalõngade müük siseturule — Sales of Cotton Yarns on Domestic Market.

	1932	1931	1930	1929
9.	Kogus (kg.) — Quantity (kg.)			
1. Puuvillatööstusele	121 109	100 631	111 034	75 672
2. Kunstsiidi- ja trikootaaitööstusele	160 899	126 750	100 780	66 023
3. Villatööstusele	6 600	5 800	1 330	2 400
4. Linatööstusele	8 600	11 450	8 600	2 890
5. Tekstiil suurtootusele kokku	297 203	244 631	221 744	146 985
6. Kesk-, väike- ja käsitööstusele ning tarvitajale	218 313	181 619	226 809	221 717
Üldse	515 521	426 250	448 553	368 702
	Väärtus (Kr.) — Value (Kr.)			
1. To cotton textile industry	382 869	422 138	516 423	353 370
2. To rayon and stockinet industries	390 423	455 488	470 288	340 321
3. To wool industry	24 531	22 303	5 270	16 695
4. To flax industry	33 330	44 680	33 300	11 280
5. Total sales to large-scale industries	831 153	944 609	1 025 281	721 666
6. To middle-sized, small industries, handicrafts and consumers	886 444	774 109	1 051 421	1 130 699
Grand Total	1 717 597	1 718 718	2 076 702	1 852 365

Tabelis on eraldatud lõngade müük üksikute tööstusharudele, milledest arvustatud ainult tekstiil-suurtööstusettevõtted üle 20 töölisega. Puuvillalõnga ei tooda mitte kõik puuvillavabrikud, seepärast esineb tabelis lõngade müük ka puuvillatööstusele. Kõikidele nimetatud tööstusharudele on müük aasta-aastalt tõusnud väikeste langustega mõningail aastail. Käesolevast tabelist selgub, et puuvillalõngade müügi alusel kesk-, väike- ja käsitööstusele ning tarvitajale võib vastavate arvutluste järgi hinnata ligikaudselt kesk- ja väiketööstuse osatähtsust meie

siseturu varustusel puuvillakaupadega. Kesk-, väike- ja käsitööstusele müüdüd lõngade osatähtsust on püsinud ligikaudu ühel tasemel, näidates väikest langust ainult 1932 ja 1931 a. Kogu lõngade müügist moodustab kesk-, väike- ja käsitööstuse ning tarvitaja osa nimetatud aastail lõngade kogumüügist siseturule umbes 42% või keskmiselt 210 tuh. kg.

Puuvillalõngade müüki siseturule üksikute lõnganumbrite järgi näitab järgnev tabel.

Puuvillalõngade müük siseturule lõnganumbrite järgi.

Domestic Sales of Cotton Yarns by Yarn Numbers.

	1932	1931	1930	1929	1928
10.	% koguse järgi — Quantity %.				
Lõngad kuni nr. 20 — Yarns up to nr. 20	21,3	27,7	32,0	34,3	35,9
nr. 20—40	68,9	57,6	53,1	51,9	53,5
nr. 40—60	6,2	10,4	10,7	8,2	7,1
üle — over nr. 60	3,6	4,3	4,2	5,6	3,5
Kokku — Total	100	100	100	100	100

Meie puuvillatööstuses on tarvitusel inglise numeratsioon. Seega on tarvitatavad lõngad enamuses jämedamad numbrid. Suurim on nr. 20—40-ste lõngade tarvitus ning võime märgata isegi nende tarvituse tõusu. Samal ajal

näitavad suuremat langust nii jämedamate kui ka peenemate lõngade tarvitus. Üle nr. 60-se lõngade tarvitus on vaid 3—5%. Mida peenem lõng, seda kvaliteeditult paremat kaupa saab talt töötleda.

3. Villatööstuse kaupade müük siseturule.

Domestic Sales of Products of Wool Industry.

Järgnev andmestik haarab 3 meie suurimat villatööstusettevõtet — A/s. Narva Kalevi Manufaktuuri, Hiiu-Kärdla kalevivabriku o/ü. ja Sindi Tekstiilvabrikute ühisuse Kalevi osakonna. Villatööstuse osatähtsus meie tekstiiltööstuse kogumügis oli 1928. a. 13,6%, järgmisel aastal esines väike langus, 1930. a. väike tõus, 1931. a. taas väike kogumüügi langus. Alates 1932. a-ga on villatööstus arenenud iga aastaga, mida tõendab villatööstuse kogumüü-

kide pidev suurenemine. 1932. a. oli villatööstuse osatähtsus kogumüügi järgi kogu meie tekstiiltööstusest 20%. Villatööstuskaupade müüki siseturule näitab järgnev tabel. Tabelis esinevad kaupad brutoväärtusega, kuna ei olnud võimalik arvestada hinnaalandusi üksikute kaubaliikide järgi. Koguse andmed riide kohta on antud jooksu-vaits m ilma ümberarvestamata m²-le. Kahtlemata ületaksid m² arvud m omad, kuna villaste kangaste keskmine laius tõuseb üle 1 m.

Villatööstuse kaupade müük siseturule. *Domestic Sales of Products of Wool Industry.*

	1932	1931	1930	1929
11.				
	Kogus (1000-eis) — Quantity (in 1000.)			
Riie (m) — Piece goods (metres)	581	499	389	277
Tükikaup (tk.) — Rugs, blankets, etc. (pieces)	7	12	12	14
Muud (kg) — Other (kg)	18	23	23	26
	Väärtus (1000 kr.) — Value (in 1000 Kr.)			
Riie — Piece goods	3 898	3 136	2 927	2 624
Tükikaup — Rugs, blankets, etc. (pieces)	80	144	143	177
Muud — Other	24	40	45	52
	4 002	3 320	3 115	2 853

Villatööstuskaupade müügist siseturule on kõige olulisemaks kaubarühmaks villane riie. Villase riide müük siseturule on tõusnud pidevalt. Esitatud andmeis on ta 1932. a. 38% üle 1930. a. taseme väärtuse järgi. Vastavalt sellele tõusis samul aas-

tail ka villase riide osatähtsus siseturumüügis 92%-lt 97%-le, kuna tükkikaupade ja muude kaupade osa langes. Villatööstuskaupade müügist siseturule annab üksikasjalise ülevaate järgnev tabel:

Villatööstuse kaupade müük siseturule üksikute kaubaliikide järgi. *Domestic Sales of Products of Wool Industry by Kinds of Goods.*

	1932	1931	1930	1929
12.				
A. Riie (m) — linear metres				
1. Kleidiriie	158 191	174 915	105 872	6 747
2. Ülikonnariie	173 256	116 824	70 079	100 420
3. Mantliriie	198 156	140 583	104 130	84 174
4. Vormiriie	44 032	59 511	96 672	77 374
5. Voodririie	4 821	3 976	1 393	—
6. Muud	2 391	3 563	10 844	7 927
Kokku	580 847	499 372	388 930	276 642
B. Tükikaup (tk) — pieces				
1. Suurrätid	2 733	3 615	3 851	5 524
2. Pearätid	94	195	490	121
3. Vaibad	4 134	8 643	7 751	7 744
4. Autovaibad	28	29	38	177
Kokku	6 989	12 482	12 130	13 566
D. Muud (kg) — kg				
1. Vatt	18 120	23 055	22 829	25 707
2. Lõng	65	—	—	123
Kokku	18 185	23 055	22 829	25 830

12.

	1932	1931	1930	1929
<i>A. Piece Goods (Cloth)</i>				
1. Dress goods	511 387	488 052	369 666	17 298
2. Suitings	1 342 661	904 592	640 712	786 177
3. Overcoatings	1 565 246	1 196 355	1 014 289	933 148
4. Cloth for uniforms	443 996	499 692	782 002	826 091
5. Linings a. lastings	16 793	13 775	4 311	—
6. Other	17 679	33 768	116 466	56 018
<i>Total</i>	3 897 762	3 136 234	2 927 446	2 623 732
<i>B. Kerchiefs, Rugs etc.</i>				
1. Wrappers	21 218	30 570	32 258	58 230
2. Kerchiefs	260	580	1 539	505
3. Rugs, carpets	53 094	112 519	108 607	114 135
4. Automobile rugs	513	531	755	3 702
<i>Total</i>	80 085	144 200	143 159	176 572
<i>D. Other</i>				
1. Wool wad	24 020	39 503	45 289	51 421
2. Yarn	450	—	—	540
<i>Total</i>	24 478	39 503	45 289	51 961
<i>Üldse — Grand Total</i>	4 002 325	3 319 937	3 115 894	2 852 265

Tabelis on eraldatud üksikud tähtsamad riiderühmad, samuti ka tüüki- ja muu kauba tähtsamad liigid.

Suurimaid villariide liike on kleidiriided. Kleidiriiete müük tõusis eriti alates 1930. a. Nagu teame, tõsteti 1929. a. sept. tole kergemate villaste riiete pealt ning juba 1930. a. toodeti villaseid kleidiriideid ja müüdi enam ligi 100 000 m. Järgmisel aastal tõus jätkus, kuna 1932. a. esines väike langus majanduskriisi tagajärjel, mis tuli ilmsiks kogumüügi vähenemises.

Tähtsamaiks kleidiriide sortideks on mitmesugused kammilõnga-kleidiriided, villamusliinid j. t. sordid.

Villaste riiete hulgas peale kleidiriiete osutub suurema osatähtsusega kaubaks ülikonnariie. Järsk tõus ülikonnariide toodangus ja müügis esines 1932 a., see on alles peale sisseveomonopoli kehtimapanekut, mis toimus teatavasti 1931. a. nov. Ülikonnariide müük kõikus $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{3}$ vahel villaste riiete kogumüügist (koguselt) 1928—32. a. Ülikonnariiete hulgas esinevad standardartikleina mitmesugused kalevisordid, nagu kammgarn-drapé, foule, krepp j. t. mis kuuluvad ülikonnariiete paremiku hulka. Püsiv-artikleiks on ka sellised ülikonnariiete sordid, nagu šeeviotid, bostonid ja seržid. Siis

järgnevad juba harilikud ülikonnariided — tricot'd — mille hulgas esineb juba moe- ja hooajakaupu ning musterrideid.

Osatähtsusest suurimaks rühmaks villaste riiete hulgas on mantliriided. Ka mantliriiete toodangus ja müügis esineb tugev tõus alles 1932. a., s. o. peale sisseveomonopoli. Võrreldes 1930. a. tõusis mantliriidemüük 1932. a. koguse järgi 147%. Mantliriiete hulka on arvatud mantli- ja palituriidid — üliiriided. Tähtsamaiks ja püsivamaiks üliiriide sortideks on veluur, drap, biber j. t. sordid.

Vormiriiete hulka kuuluvad mitmesuguste ametnikkude vormiriided, nagu diagonaal, cord, kaitseliiduvormiriie j. t. Vormiriie valmistus on harilikult seotud ette tellimistega, millest sõltub vormiriie müük.

Voodririideid hakkas villatööstus valmistama alles 1930. a., mistõttu voodririie osatähtsus on villasekauba kogumüügis võrdlemisi väike, kuid näitab tugevat tõusu.

Muude riiete alla on arvatud mitmesugused riided, nagu mütsi-, vihhamantliriided, kandikalev j. t. Nende osatähtsus on võrdlemisi väike. Ainult 1929. ja 1930. a. näeme mütsiriie arvel muude riiete suuremat osatähtsust villaste riiete müügis siseturule.

Tükikauba hulgas on suuremaiks artikleiks voodivaibad ja suurrätid. Nii vaipade kui suurrättide müük näitab vähenemist. Millest on see tingitud, kas on siin tegemist tarvituse tagasiminekinguga, võistlusega või mõne muu teguriga, on raske öelda. Väga väikese osatähtsusega artikleiks on tükikauba hulgas ka pearätid ja autovaibad.

Pealeselle on üheks villatööstuse müügiartikliks vatt. Vatimüük on vähenenud võrreldes 1929. a. Villase lõnga müüki siseturule ülnimetatud 3 suurtööstusettevõtetel 1929.—32. a. vahemikus peagu ei olnud.

Vaatleme järgnevas siseturule müüdnud villase riide sortimendi kujunemist.

Siseturule müüdnud villase riide sortiment.
Assortment of Worsteds Sold on Domestic Market.

13.	1933		1928	
	Artiklite arv <i>Number of Sorts</i>	Värvitud riide arv <i>Number of Prints</i>	Artiklite arv <i>Number of Sorts</i>	Värvitud riide arv <i>Number of Prints</i>
Villane riie — <i>Woolen piece goods</i> . . .	1 254	1 121	353	356

Puuvillatööstuse juures nägime, et puuvillariide töötlemise tagajärjel võidi luua uusi riidekvaliteete, mida võis tarvitaja seisukohalt pidada uueks sordiks, näit.: puuvillariide trükkimine lõi meile terve rea eri mustri riideid. Villatööstuses on eriti villaste kaupade juures olukord erinev. Seal kuulub tähtsam osa lõngadele ja riidekoele, mis määravad riide sordi enam kui töötlemine.

Tabelis toodud andmed näitavad siseturule müüdnud villaste riide artiklite arvu ning värvitud riide arvu. Võrreldes 1928. ja 1933. a. artiklite ja värvitud riide arve näeme, mitmekordseks on kasvanud villaste riide sortiment, püüdes rahuldada siseturutarvitajat mitmekesisema valikuga.

4. Tekstiilkaupade siseturumaht.

Capacity of Domestic Textile Market.

riide siseturumahtu.

Tekstiilkaupade siseturumahu küsimusest puudutatakse käesoleval kohal ainult riide siseturumahu

arvutus on tehtud ainult tekstiilsuurtööstuse andmeil, s. o. ettevõtete kohta enam kui 20 töölisega ilma linatööstuseta. Andmed haaravad seega puuvilla-, kunstiidi- ja trikootaazi- ning villatööstuse suurtööstuslikkudes ettevõtteis valmistatud ja siseturule müüdnud riide, millele on liidetud tekstiilriidekaupade sissevedu.

Järgnevas tabelis andmed näitavad seega tekstiilsuurtööstuse (linatööstuseta) riide müüki + riide sissevedu siseturule. Tekstiilkaupade kesk-, väike- ja käsitöö osa on jäänud käesolevas tabelis andmete puudusel arvutamata. Ligikaudselt saaks seda teha vast siseturule kesk-, väike- ja käsitöölisile müüdnud lõnga ning meie lambavillatoodangu järgi, arvates ümber lõnga ja villa riideks. Nii võiks saada kätte maksimaalse arvatava kesk-, väike- ja käsitööstuse osatähtsuse meie riide siseturumahas.

Esitatud tabelis on arvatud kokku nimetatud ettevõttes valmistatud puuvilla-, villa-, siid-, kunstiidi- ja segamaterjalist riideid ning trikoo. Sisseveoandmeist on võetud välismaalt sisseveetud toores, pleegitatud, värvitud ja trükitud puuvillane riie, siid-, kunstiidi- ja poolsiidriie, villane riie; samet- ja plüüškangad igast materjalist, samuti puuvillane, villane ja kunstiidtrikoo; kardinatüül ja lõpuks villased ja puuvillased kangad tehniliseks otstarbeks.

Sisseveokaubad on arvestatud ühes sisseveotollimaksuga. Tekstiiltööstusettevõtete poolt siseturule müüdnud kaubad on võetud brutohindadega, riidekogus on jooksvais m.

Tabelis esitatud riidekogus kokku on suhteliselt vähe kõikunud võrreldes 1930. a. tasemega. Palju suuremad on aga lahku minekud väärtuse aastakogusummades. See on tingitud sisseveo suuremast osatähtsusest 1930. ja 1931. a. Kuna tabelis on arvestatud riide sissevedu ühes riidelt makstud tollisummaga, siis kõrge tollimaksu tõttu on tekkinud suured väärtuse vahed 1930. ja 1932. a. aastaväärtuse kogusummades, kuna koguse järgi 1930. ja 1932. a. on ligikaudu ühel ja samal tasemel.

Riide siseturumaht.
Capacity of Domestic Market for Piece Goods.

14.	Kogus (1000 j. m.) Quantity (in 1000 linear m)			Väärtus (1000 kr.) Value (in 1000 Kr.)			Keskmine aasta kogus (1000 m) Average Annual Quant. (1000 m)	Keskmine aasta väärt. (1000 kr.) Average Annual Value (1000 Kr.)	Koguse % Quantity %	Väärtuse % Value %
	1932	1931	1930	1932	1931	1930				
	Pesuriie — Underclothings . . .	5 781,6	5 730,7	5 517,9	3 523,6	4 036,2				
Rootsi- ja päevasärgiriie — Swedish a. dayshirtings . . .	1 233,6	1 318,0	1 040,9	1 002,6	1 054,5	843,2	1 197,5	966,8	8,6	5,5
Kleidiriie — Dress goods . . .	2 925,4	3 666,5	3 675,1	4 361,8	6 743,6	8 406,4	3 422,3	6 503,9	24,4	36,8
Voodiriie — Linings and las- tings	618,1	658,8	608,4	812,7	823,4	686,9	628,4	774,3	4,5	4,4
Tööülikonnariie — Overalls . . .	178,7	611,8	249,3	213,6	614,5	314,4	346,6	380,8	2,5	2,2
Ülikonnariie — Suitings	184,4	160,4	138,1	1 460,6	1 360,8	1 600,6	161,0	1 474,0	1,1	8,3
Mantliriie — Overcoatings	202,2	141,4	104,1	1 588,5	1 202,2	1 014,3	149,2	1 268,3	1,1	7,2
Vormiriie — Cloth for uniforms .	44,0	59,5	96,7	444,0	499,7	682,0	66,7	541,9	0,5	3,1
Mööbliriie — Furniture stuffs . .	62,7	39,7	22,0	81,7	61,8	44,6	41,5	62,7	0,3	0,4
Kingariie — Shoe stuffs	14,5	10,6	11,5	26,0	15,4	17,8	12,2	19,7	0,1	0,1
Madratsiriie — Mattress materi- als	74,6	55,2	34,3	35,7	27,7	26,9	54,7	30,1	0,4	0,2
Laudlinariie — Table cloths . . .	11,2	16,2	9,6	22,2	33,4	22,4	12,3	26,0	0,1	0,1
Marle — Gouze	1 019,0	1 146,5	1 115,3	207,7	240,5	259,0	1 093,6	235,7	7,8	1,3
Kotiriie — Sacking	295,3	327,0	342,1	165,2	198,5	225,3	321,5	196,3	2,3	1,3
Käterätid (trotté) — Towels (bath)	28,1	29,6	25,5	42,4	45,3	40,7	27,7	42,8	0,2	0,2
Samet ja plüüs — Velvets and plushes	27,3	130,5	27,3	130,4	0,2	0,7
Aknaeesiriie — Curtains	147,0	163,3	169,7	148,8	176,4	205,3	160,0	176,9	1,1	1,0
Muud riided — Other piece goods	487,4	483,6	396,4	567,0	501,7	516,8	455,4	528,5	3,2	3,0
Restid ja loskut — Remnants and rags	131,1	182,7	153,9	96,7	121,7	98,4	155,9	105,6	1,1	0,6
Riide tehniliseks otstarbeks — Materials for technical pur- poses	136,8	180,9	292,1	...	203,3	—	1,1
Kokku — Total	13 466,2	14 801,5	13 709,8	15 068,0	17 938,2	19 790,2	14 010,6	17 685,7	100	100

1930. ja 1931. a. riide sisseveos oli suure osatähtsusega villaste riiete ning siid-, kunsti- ja puuvillakleidiriiete sissevedu. Peale sisseveokitsenduste kehtimapanekut 1931. a. lõpul langes sissevedu 1932. a. võrreldes 1930. a. koguse järgi 80%, s. o. ümmarguselt 2 milj. meetrilt 400 tuh. meetrile ning väärtuse järgi 85%, s. o. 7 493 tuh. kr-lt 1 120 tuh. kr-le.

Esitatud tabel annab meile ligikaudse riide siseturumahu üksikute riideliikide järgi ning näitab üksikute riideliikide suhtelist osatähtsust siseturul.

Keskmine aastas siseturule müüdü kogus on umbes 14 milj. m puuvillast, villast, siid-, kunsti- ja segamaterjalist riidet. Sellest kogusest on umbes 40% pesuriie, mida tarvitatakse nii ihu- kui voodipesuks. Pesuriie on peamiselt puuvillane riie, väikesel määral on ses ka kunsti- ja villast riidet ning trikood. Suuruselt

teiseks rühmaks on kleidiriided keskmiselt siseturumahust 24%-se osatähtsusega umbes 3,4 milj. m, millest koguse järgi on umbes 66% puuvillased, 20% villased ja 14% siid-, kunsti- ja segamaterjalist kleidiriided. Suuruselt kolmandaks rühmaks on 8,6% osatähtsusega rootsi- ja päevasärgiriided, need on kirjult koetud riided, peamiselt puuvillased ja osalt segamaterjali ning väikesel määral ka kunsti- ja siidiriided. Järgnevad voodiriided, mille hulgas on valitsevad puuvillased voodiriided. Tööülikonnariided on peamiselt puuvillariided. Ülikonna-, mantli- ja vormiriided on villased riided. Koguse järgi on ülikonnariiete osatähtsus vaid 1,1%. Sama osatähtsus on ka mantliriideil. Väärtuse järgi on aga ülikonna- ja mantliriided osatähtsuse poolest kolmandal ja neljandal kohal. Ülikonna- ja mantliriiete juures peab juhtima tähelepanu sellele, et villaste riiete suhtes tuleb hinnata kesk-

väike- ja kodutööstuses valmistatud villase riide osatähtsust väga suureks. Seda tõendavad järgnevad arvud. Tekstiiltööstuses tarvitati 1934. a., mis on kõige suurema tarvitusega aastaks, 346 tn villa + 205 tn villast lõnga, mida veeti sisse välismaalt. Samal ajal oli meie kodumaine villatoodang 947 tn. Nagu teada, ei ole meie villa-suurtööstusettevõtted senini kasustanud kodumaist villa. Kuid need andmed näitavad, et nn. „maavillase“ riide osatähtsust siseturumahuks tuleb hinnata võrdlemisi kõrgeks.

Mööbli-, kinga-, madratsi-, laudlina-, marle-, koti- ja käterätiriidid on peamiselt puuvillased riided. Neist omavad marle ja kotiriie (tarvitatakse jahu- ja muiks (kottideks) suurema osatähtsuse. Sameti ja plüüsi kohta on võima-

lik tuua andmeid ainult ühe aasta kohta. Samet ja plüüsi oli neil aastail meil sisseveokaubaks. Ainult osa, peamiselt puuvillasametit, kujuti Eestis ning lasti töötleda välismaal. Samuti aknaeesriiete juures omab sissevedu suure osatähtsuse. Muude riiete alla on paigutatud mitmesugused välkeseis koguseis toodetavad puuvillariidid. Restide ja loskuti osatähtsus on koguse järgi 1,1%, väärtuse järgi 0,6%. Riie tehniliseks otstarbeks on ainult sisseveokaup, umbes 200 tuh. kr. aasta keskmise väärtusega.

Lõppkokkuvõtteks vaatleme, kuidas on arenenud tekstiiltööstuse siseturubarustus ajaliselt. Puuvillariide tarvituse kohta annab ülevaate järgmine tabel:

Puuvillariide tarbimine siseturul.

Domestic Consumption of Cotton Piece Goods.

15.	Puuvillariie (1000 kr.) Cotton Piece Goods (1000 Kr.)			% (üldsumma = 100) % (Total Amount = 100)		
	Puuvillatööstuse müük Sales of Cotton Goods	Sissevedu Imports	Kokku Total	Puuvillatööstuse müük Sales of Cotton Goods	Sissevedu Imports	Kokku Total
1934	7 429	297	7 726	96,2	3,8	100
1933	6 843	104	6 947	98,5	1,5	100
1932	7 743	525	8 268	93,7	6,3	100
1931	8 432	1 665	10 097	83,5	16,5	100
1930	7 993	2 283	10 276	77,8	22,2	100
1929	6 750	4 293	11 043	61,1	38,9	100
1928	6 949	4 959	11 908	58,4	41,6	100

Üldiselt vähenes siseturutarvitus alates 1928. a. kuni 1933. a.-ni. 1934. a. hakkas ta tõusma. Puuvillatööstusriide müük siseturule oli suhteliselt kõrgeim 1933. a., olgugi et 1933. a. oli väikseima käivega aasta. Kui 1928. a. meie puuvillatööstussaaduste

müük siseturule oli siseturutarvitusest 58%, siis 1934. a. oli see juba 96%. See tuleb panna meie kaitsetollipoliitika arvele.

Kunstiid-, siid- ja segamaterjalidega riide siseturutarvitusest annab ülevaate järgmine tabel:

Kunstiid- ja siidriide tarbimine siseturul. — Domestic Consumption of Silks and Rayons.

16.	Kunstiid- ja siidriie (1000 kr.) Silks and Rayons (1000 Kr.)			% (üldsumma = 100) % (Total Amount = 100)		
	Kunstiiditööstuse riide müük Sales of Silks a. Rayons	Sissevedu Imports	Kokku Total	Kunstiiditööstuse müük Sales of Rayons	Sissevedu Imports	Kokku Total
1934	3 030	67	3 097	97,8	2,2	100
1933	2 596	24	2 620	99,1	0,9	100
1932	2 117	143	2 260	93,7	6,3	100
1931	1 196	849	2 045	58,5	41,5	100
1930	969	1 126	2 095	46,3	53,7	100
1929	386	994	1 380	28,0	72,0	100
1928	214	1 119	1 333	16,1	83,9	100

Kunstiiditööstuse juures võime panna kõige enam tähele kaitsetollipoliitika tulemusi. 1928. a. täitis kunstiiditööstus ainult 16% kogu kunstiid- ja siidriide siseturutarvitusest. Alates 1929. a. algab kunstiidriide müügi tõus ning 1932. a. katab kunstiiditööstus ligi 94% siseturutarvitusest. 1933.

ja 1934. a. suureneb kunstiiditööstuse osatähtsus veelgi ning juba 1934. a. ekspordis meie kunstiiditööstus juba väikesel määral kaupu.

Samuti nagu kunstiidriide, nii näeme ka kunstiiditööstuse muude kaupade osas siseturuvarustuse tõusu,

Siid- ja kunstiidesemete tarbimine siseturul.

Domestic Consumption of Silk and Rayon Goods (Other than Piece Goods).

17.	Siidist ja kunstiidist muud esemed (1000 kr.) <i>Rayon Goods (in 1000 Kr.)</i>			% (üldsumma = 100) % (Total Amount = 100)		
	Kunstiiditööstuse muude kaupade müük <i>Sales of Rayon Industry</i>	Sissevedu <i>Imports</i>	Kokku <i>Total</i>	Kunstiiditööstuse muude kaupade müük <i>Sales of Rayon Industry</i>	Sissevedu <i>Imports</i>	Kokku <i>Total</i>
1934	1388	39	1427	97,3	2,7	100
1933	1238	148	1386	89,3	10,7	100
1932	1210	269	1479	81,8	18,2	100
1931	1560	515	2075	75,2	24,8	100
1930	1443	954	2397	60,2	39,8	100
1929	1313	748	2061	63,7	36,3	100
1928	1166	1162	2328	50,1	49,9	100

Muude artiklite alla kuuluvad sukad, sokid, pitsid, paelad j. t. väiksemad artiklid. Kui 1928. a. oli meie kunstiiditööstuse osatähtsus muude kaupade siseturumüügis 50%, siis 1934. a. oli see juba 97%.

Andmed käivad 4 varemmainitud suurtööstusettevõtte kohta.

Villase riide siseturutarvituse kohta annab ülevaate järgnev tabel:

Villase riide tarbimine siseturul. — Domestic Consumption of Woollen Piece Goods.

18.	Villane riie (1000 kr.) <i>Woollen Piece Goods (1000 Kr.)</i>			% (üldsumma = 100) % (Total Amount = 100)		
	Villatööstuse müük <i>Sales of Wool Industry</i>	Sissevedu <i>Imports</i>	Kokku <i>Total</i>	Villatööstuse müük <i>Sales of Wool Industry</i>	Sissevedu <i>Imports</i>	Kokku <i>Total</i>
1934	4551	158	4709	96,6	3,4	100
1933	3874	39	3913	99,0	1,0	100
1932	3832	270	4102	93,4	6,6	100
1931	3148	1329	4477	70,3	29,7	100
1930	2963	4192	7155	41,4	58,6	100
1929	2759	5564	8323	33,1	66,9	100
1928	2940	6399	9339	31,5	68,5	100

Juba 1930. a. märkame villatööstuse siseturumüügis tõusu. Kuid järsk tõus ilmneb 1932. a., mil villatööstus kattis juba 93% kogu siseturu villase riide tarvitusest. 1933. ja 1934. a. jätkus villatööstuse osatähtsuse tõus veelgi.

Villase riide kogutarvitus siseturul võrreldes kriisielsete aastatega on vähenenud tunduvalt.

Ülaltoodust selgub, et meie tekstiilitööstus on kasustanud tolli- ja

monopolipoliitika läbi loodud soodsat siseturu olukorda hästi: siseturutarbimine on täidetud. Kaupade valiku alal on tekstiilitööstus näidanud väga kiiret arengut. Erilist selgitust vajavad, nagu alati kõrge tollikaitse juures, hindade kujunemise ja kaupade kvaliteedi küsimused.

Summary :

Marketing of Estonian Textile Goods and the Capacity of Domestic Market.

The data set forth in the article apply to 4 cotton mills, 4 rayon factories and 3 large-scale cloth mills, covering altogether ca 96% of the total sales by the large and middle-sized Estonian textile industries (excl. of the linen industry).

The enhanced tariffs, introduced in September, 1929, on cotton yarn and fabrics and the lighter ranges of woollen materials ensured to the textile industry an increased share of the domestic market. Furthermore, in 1931, under the Law for the regulation of imports, textile goods were placed on the monopoly list, which created a favourable situation for the development of the industry and its home trading activities. A small change in this situation in respect of import duties was introduced by the conclusion of the Estonian-English Commercial Agreement in September, 1934.

The total value of net sales of textile products reached its peak in 1929 at Ekr. 25,588,000. As a result, mainly, of reduced outlets abroad, the total sales fell gradually to a figure in 1933 some 35% below the 1929 value. In 1934, primarily as a consequence of the devaluation of the krone, there occurred a big rise on exports' account, up to a level falling only Ekr. 4 million or 15% short of that of 1929.

Owing to high protective tariff barriers and the import-licence system introduced in 1932, domestic sales of textiles since that year developed freely in the absence of foreign competition, while the products of the cotton industry enjoyed high custom protection already since the close of 1929. While sales on the home market in 1934 advanced by roundly Ekr. 5 million on 1929, exports during the same time declined heavily, falling from Ekr. 15 million or 52% of the total sales of textiles in 1929 to merely Ekr. 1,9 million or 10% in the low record year 1933; in 1934 there was an improvement to Ekr. 5.5 million or 22% of the aggregate sales for that year. This

rise of exports was assisted by the depreciation of the currency in 1933 by some 35%.

Taking the individual branches of the industry, the value of local sales by the cotton industry in 1934 exceeded the 1929 figure by Ekr. 0.9 million or 10%. Only in 1933 was there a drop down to 3 points below the 1929 level, all other years being considerably in excess of it. Domestic sales by the cloth industry in 1934 reached a value Ekr. 1.8 million or 65% over 1929. The share of the woollen cloth produced by the medium and small-sized enterprises and handicraft, as compared with the large-scale concerns, is fairly considerable. Thus, in 1934 the cloth industry used 345 tons of imported wool and 205 tons of imported woollen yarn; in the some year 947 tons of wool were produced locally which was used up by the middle, small and home-spun industries. The biggest rise, relatively, is seen with the rayon industry manufacturing fabrics and other articles from rayon silk and mixed fibres, there being an increase in 1934 of Ekr. 2.7 million or 160%.

The principal exporter of textile goods thus far has been the cotton industry. Exports of wollen cloth which were of some importance prior to the crisis (1930) have now shrunk to a negligible quantity. Exports by the rayon industry only started in 1934 on a small scale. Exports of cotton goods underwent a change in 1934 when, contrary to what was the case in 1929—1933, sales of yarn for the first time exceeded those of fabrics. A table showing the sale of cotton goods at home and abroad appears on page 7 of the review. The principal foreign markets for these goods until 1930 were Latvia, Lithuania, the Scandinavian countries and Germany, while in recent years the two latter countries have been the chief purchaser.

Data regarding the domestic sale of cotton goods, arranged by individual articles,

are supplied in a table on page 8. The biggest item, it will be seen, is cotton fabrics, accounting roundly for three-quarters of the total value of cotton goods sold at home.

Coarse cotton cloth is sold on the home market, in point of quantity, to the extent (in 1930—1932) of 41%—42%. The next biggest items are yarns, twisted in particular, and sewing thread, of which 42,000 kgs. valued at Ekr. 461,000 was sold locally in 1932.

Data regarding domestic sales of the different products of the woollen industry are given in a table on pages 13—14. The most important articles produced are dress-goods, followed by suitings and overcoatings. Since 1930 blankets also are being manufactured by the industry.

On page 16 will be found a table showing the capacity of the home market for fabrics. This has been compiled of data relating solely to large-scale enterprises, i. e., those employing 20 and more workers, the linen industry being excluded. The data thus cover the sale of fabrics of any description manufactured by large-scale cotton, rayon, stockinet and woollen industries, supplemented by figures for the corresponding imports. It will be seen that the average annual quantity sold on the home market amounts to approximately 14 million linear metres of cotton, woollen, silk, rayon and mixed materials. Of this quantity, underclothing

and bed-clothes account together for 5.7 million metres or 40%. The second biggest group are dress-goods with a share of about 3.4 million metres or 24%. Of this, cotton materials represent approximately 66%, woollen materials 20%, and silk, rayon and mixed materials 14%. A part of the cotton dress-goods are sent abroad for printing and dressing. Third in importance (8.6%) are Swedish and dayshirtings, representing coloured stuffs, mostly cotton. There follow less important groups, such as linings and lastings, overalls, suitings, overcoatings and uniform-cloths. The last three items are woollen materials representing 2.7% in respect of quantity, but as much as 18.6% in that of value. Finally, there are a number of minor articles, such as gauze, chintzes, sackings, shoe-stuffs, curtains and other materials.

In conclusion it may be said that the Estonian textile industry has taken full advantage of the favourable situation created on the home market through the existing monopolistic custom and import policies, having succeeded in covering local market requirements. As to the assortment of the goods, the industry has shown a very rapid development, but adjustments are still necessary, in respect of prices and quality.

12

A-7721